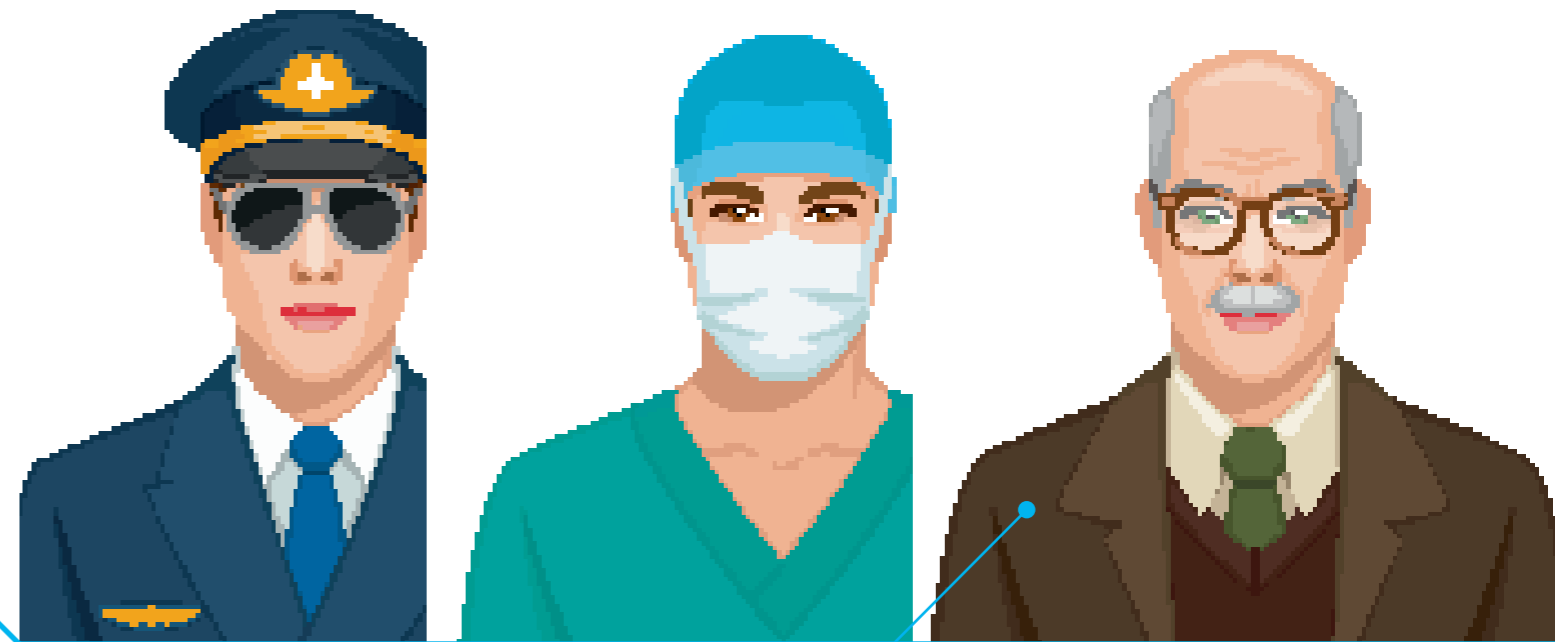

Hvordan kan vi løse våre siste år i arbeidslivet?

Vi er alle forskjellige. Noen vil gjerne fortsette i samme jobb og med samme arbeidsgiver lengst mulig, mens andre ønsker et skifte. Noen vil gjerne bytte bransje eller bli selvstendig næringsdrivende, mens andre ser fram til pensjonisttilværelsen. Valgene avhenger av så mangt, blant annet helse, økonomi og familiesituasjon. I denne artikkelen skal jeg drøfte de ulike alternativene og skrive litt om hva hver og én bør tenke på før valgene fattes.

Ulike valg

Undertegnede har passert 60 år og arbeider i et advokatkontor med 20 ansatte. Min eldste kollega Nils er 71 år og ønsker å arbeide i mange år til, mens min nest eldste kollega Elizabeth valgte i fjor å tre inn i pensjonistenes rekker som 64 åring. Noen dager er jeg misunnelig på

Elizabeth, samtidig som jeg lar meg inspirere av Nils, som åpenbart ser verdien av å arbeide og være en del av et hyggelig og inkluderende arbeidsmiljø. Jeg har spurt dem om hva som ligger til grunn for deres livsvalg.

Elizabeth:

«Jeg har arbeidet som advokat i mange år i flere firmaer, og har alltid stortrivedes i dette yrket. Jeg har god helse, og trivdes veldig godt med mine kollegaer, og kunne sånn sett fortsatt å arbeide i mange år. Når jeg likevel etter en grundig tankeprosess valgte å avslutte min yrkeskarriere som 64 åring, skyldtes dette at jeg følte at tiden var inne til å prioritere andre ting enn jobben, som innebar at jeg var «på» 24/7. Min mann nærmet seg 70 år, og jeg hadde få år tidligere blitt bestemor. Jeg ønsket ganske enkelt å kunne stille opp og få mer tid sammen med min mann, våre barn og barnebarn. Et av barna våre bor i USA med

sin familie, vi har hytte på fjellet og ferieleilighet i utlandet, hvilket også styrket ønsket om å prioritere å ha mer fritid. Det var også viktig å gi meg som advokat, mens jeg fortsatt var på topp. Vi hadde dessuten økonomi som tillot at jeg kunne gå av som 64 åring, og da var valget egentlig veldig enkelt.

Å trappe ned var for mitt vedkommende ikke noe alternativ, fordi min klientportefølje var slik at det ikke ville la seg gjøre kun å være delvis tilgjengelig for mine klienter. Jeg var likevel bevisst på å beholde styreverv slik at jeg fortsatt kunne bidra med mine juridiske kunnskaper og erfaring, og samtidig gi et samfunnsmessig bidrag.

Det er fortsatt veldig hyggelig når jeg har kontakt med mine tidligere kollegaer, men jeg angrer ikke på mitt valg», sier hun bestemt.

Nils:

«Jeg har, som Elizabeth, arbeidet som advokat i mange år. Når jeg som 71 åring velger å fortsette å arbeide, skyldes det for det første at jeg har god helse, trives og føler meg ønsket av mine kollegaer. Jeg arbeider i dag 60 prosent, etter eget ønske og i full forståelse med kollegiet, og opplever en god balanse mellom fritid og arbeidsliv. For meg er det viktig å kunne bruke mine evner og erfaring til beste for klientene og firmaet. Selv om jeg har økonomi til å trekke meg tilbake, gleder jeg meg hver dag til å gå på kontoret og omgås unge, flinke og hyggelige kollegaer. Det gir meg samtidig en glede å se at et advokatkontor som jeg var med å etablere for mer enn 30 år siden, utvikle seg til å bli et velrenommert firma.

Jeg håper på å kunne fortsette som i dag i en god stund til. Jeg vet jeg er privilegert som selv kan velge når jeg skal tre inn i pensjonistenes rekker, men har vært klar og tydelig på at mine

gode kollegaer må si ifra til meg når de mener det er på tide å trekke inn årene. Jeg håper imidlertid at jeg selv innser dette først», sier han med et smil.

Hva kan vi lære av historiene?

Det er særlig to forhold som illustreres av historiene. For det første at vi alle er ulike og må selv ta personlige valg, og dernest at beslutninger bør fattes etter grundige og gode vurderinger.

Det er samtidig viktig å anerkjenne at mange, av økonomiske og/eller helsemessige årsaker, ikke har anledning til å velge mellom et langt yrkesliv eller tidlig pensjon. For de som er godt voksne og som har anledning til å velge selv er

det viktig å ta seg tid til å planlegge, enten man ønsker å forbli helt eller delvis i arbeidslivet eller ønsker å pensjonere seg.

Forleng senkarrieren

Det er mange veier til et godt og langt arbeidsliv. Man kan velge å forbli i samme yrke og med samme arbeidsgiver eller man kan velge å bytte bransje eller kanskje starte egen virksomhet. Mulighetene er mange uavhengig av alder.

Det å forbli i arbeidslivet har naturligvis en økonomisk fordel, ikke minst i forhold til kommende pensjon, men vel så viktig er det å være bevisst på hva man skal gjøre i tiden framover. Hva vil du endre eller bevare og hva er dine styr-

ULIKE VALG. Helse, økonomi, familiesituasjon og type yrke er med på å bidra til valgene man gjør på slutten av arbeidslivet.

ELIZABETH valgte å avslutte yrkeskarrieren som 64 åring for å tilbringe mer tid med familien.

NILS har fylt 71 år, men har valgt å fortsette i jobben som advokat og jobber 60 prosent.

ERIK RÅD HERLOFSEN

Advokat med arbeidsrett som sitt spesialfelt. Var medlem av Statens seniorråd fra 2004–2017 og har deltatt i flere debatter om aldersdiskriminering.

PLANLEGG! De som best planlegger senkarrieren og pensjonisttilværelsen, er de som trives best.

ker og svakheter? Hvordan skal du opprettholde din kompetanse og lære nye ting? Dersom man skal gjøre noe helt annet enn i dag, må man planlegge godt for endringene og veien dit. Det anbefales å ta en god samtale med nærmeste leder og avklare forventninger og muligheter på arbeidsplassen. Det er vel dokumentert at en viktig forutsetning for å stå i arbeidslivet lenge er å føle seg ønsket og verdsatt. En «seniorsamtale» vil derfor være et viktig verktøy for å avklare veien videre.

Dersom man ønsker redusert arbeidstid eller utdanningspermisjon finnes det regler om dette i arbeidsmiljøloven. En gradvis nedtrapping kan samtidig gi en god forsmak på hva det vil innebære å ha tid til overs. Det er også viktig å være klar over at det fra fylte 62 år er mulig å kombinere arbeid med helt eller delvis uttak av pensjon.

Hver enkelt har selv ansvaret for egen utvikling og trivsel. Jeg har flere ganger opplevet mennesker som bruker sin alder i negativ forstand og som snakker ned seg selv og sine muligheter. I et intervju for noen år siden presiserte kandidaten gjentatte ganger at han var fylt 60 år og at han derfor ikke ville få jobben. Han uttalte at han var innkalt til intervju kun for at virksomheten i ettertid ikke skulle kunne beskyldes for aldersdiskriminering. Arbeidsgiver hadde imidlertid innkalt kandidaten basert på hans spennende søknad og CV, men da kandidaten i intervjuet kun fremhevet sin alder som noe negativt og aldri fortalte hvorfor han ønsket jobben og hva han kunne bidra med, fikk han ikke jobben. Hans negative holdning til egen alder ble selvforsterkende og smittet over på en arbeidsgiver som i utgangspunktet ikke hadde vurdert høy alder som noe negativt.

Pensjonering

Dersom man selv kan velge tidspunkt for pensjonering, er det viktig tidligst mulig å tenke over hvordan man skal bruke tiden som pensjonist. Hva vil skje den dagen man ikke lenger går på jobb?

Et viktig moment er naturligvis økonomien. Ved pensjonering vil husholdningen motta min-

dre penger enn hva man er vant med ifra arbeidslivet og det er derfor viktig å lage et godt budsjett og ikke undervurdere sine behov.

Et annet viktig moment er å tenke over i forkant hva man skal fylle tiden med. Det er naturligvis hyggelig å være sammen med barn og barnebarn, men kanskje ikke like hyggelig når man blir fast barnevakt og må hente barnebarna hver dag i barnehagen. Selv om det blir flere reiser og mer fritid, kan det heller ikke være slik at hver dag skal leves som en lørdag. Man må prioritere å ta vare på sin helse og mange vil også ha godt av å engasjere seg i frivillig arbeid. På den måten kan man fortsette å utnytte sin kompetanse og erfaring til å prestere og utføre viktige og meningsfulle oppgaver.

Et tredje moment er å tenke over sin generelle livssituasjon; hvor, hvordan og med hvem skal man dele livet med. Skal man bytte bolig og få en mer praktisk leilighet uten trapper? Flytte til sydlige trakter, nærmere familien, venner eller tilbake til fødested? Og hvordan er det med kjærligheten og er partneren innstilt på at du eller begge trer ut av arbeidslivet og er sammen «hele tiden»? Før det fattes store beslutninger er det naturligvis viktig å avstemme tanker og planer med sin partner.

De som planlegger trives best

AS Norge trenger arbeidskraft og det vil være en fordel, både for den enkelte og for landet, om de som evner og lyster, står lenger i arbeidslivet. Forskning viser at de som planlegger godt, både for senkarrieren og for pensjonisttilværelsen, er de som trives best. De som selv kan velge får således ofte en bedre avslutning på karrieren og en god start på pensjonisttiden.

Arbeidsgivere bør samtidig være bevisste på at eldre dyktige medarbeidere krever å bli sett og føle seg ønsket. I motsatt fall risikerer man å miste dyktige medarbeidere altfor tidlig. I verste fall blir virksomheten sittende igjen med eldre demotiverte medarbeidere som ikke har økonomi til selv å bestemme pensjoneringstidspunkt.